

Necrològica

MIQUEL TORNER I SOLER. In memoriam. (1922-2012)

Antoni Bayès de Luna

Acadèmic numerari.

He de confessar queestic emocionat a l'adreçar-me a tots els companys de la RAMC i demés persones assistents a aquest acte per retre homenatge a una persona tan estimada per mi. El meu mestre i el mestre de la cardiologia moderna catalana, Dr. Miquel Torner i Soler.

El vaig conèixer quan vaig entrar com intern a la Càtedra de Patologia Mèdica que dirigia el Prof. J. Gibert Queraltó, també acadèmic d'aquesta casa. Això era l'any 1957. De tots els metges que hi havia a la Càtedra crec que sense cap dubte, el que tenia més carisma era el Dr. Torner. Quan hi havia un malalt difícil de cardiologia els metges de sala deien: Avisarem al Quilet. I aleshores arribava ell: prim, sec, amb el nas ganxut i molt seriós. Habitualment portava llaç en lloc de corbata. Feia 4 preguntes al metge de sala i de seguida agafava el fonendo i s'hi estava una bona estona, utilitzava primer la campana, després la membrana i tornem-hi... per poder auscultar millor tots els batecs del cor del malalt. Mirava després breument la radiografia, si n'hi havia, i l'ECG, i a continuació sentenciava: Estenosi mitral molt tancada. Té una distància segon soroll esclat d'obertura de la mitral molt petita. S'ha de fer una comisurotomia d'urgència. I sempre ho encertava. A tots els presents, però sobretot al més jove, ens agradava molt veure com actuava. Seriós, decidit, segur... i sempre donant en el clau. El seu posat i el seu fet impressionava. Tenia carisma. Et quedaves pensant... quan jo sigui gran m'agradaria fer de metge com ell. Quina seguretat! De fet de seguida li vaig dir al meu pare, també metge, ¡Em sembla que ja sé quina especialitat escolliré: cardiològica!. El em va dir, endavant, té molt futur.

I així va ser com vaig començar a anar al dispensari del soterrani del Clínic, on havia començat el Prof. Gibert Queraltó, feia molt poc temps, l'Escola de Cardiologia de La Universitat de Barcelona amb quatre grans col·laboradors: el mateix Dr. Torner, que era el líder del grup, el Dr. Gregorich, el Dr. Balaguer Vintó i el Dr. Morató.

En aquell soterrani, en poc més de 100m², s'encabia la secretaria de l'Escola, 4 dispensaris, el llarg passadís que els envoltava i que feia de sala d'espera, amb una sala de RX al mig que també feia de sala de reunions. En aquesta sala que s'utilitzava com a improvisada sala d'hemodinàmica es varen fer, en gran part gràcies al Dr. Torner y el radiòleg Dr. Carrasco, els primers estudis hemodinàmics de Catalunya, i crec també de tot l'Estat espanyol. Allí es va aconseguir, el registre, per primera vegada al món, de l'ECG intracavitari del ventricle esquerre que no va tenir tot el ressò que es mereixia per haver estat publicat en castellà (*Medicina Clínica*).

Però ¿com havia arribat tan jove, amb poc més de 30 anys, a tenir ja tan gran prestigi? ¿On s'havia format el Dr. Miquel Torner? Bé, independentment del que va poder aprendre a la Càtedra del prof. Gibert, que de seguida es va adonar de la seva vàlua, el Dr. M. Torner era en gran part un autodidacte amb una forta influència de la medicina francesa. Als primers anys 50 el Dr. M. Torner va fer una estada llarga a Lyon. La cardiologia francesa tenia aleshores molt renom i les Escoles de París del prof. Froment i de Lyon del prof. Lenegre eren molt reconegudes. Va treballar sobretot amb el responsable de cardiopaties congènites, el Dr. J. Bret i amb el cirurgjà Prof. Santé. Allà no només va consolidar les seves condicions innates de cardiòleg excepcional, especialment en el camp de l'auscultació, sinó que va aprendre com s'escriu un treball científic, i la importància, que ja aleshores tenia que la publicació fos en anglès. Aquells mesos a Lyon, doncs, varen ser molt decisius a la seva vida. Va tornar a Barcelona amb un bagatge extraordinari, incloent-hi dos articles com a primer firmant publicats a l'*American Heart Journal*.

Als anys 50 la cardiopatia isquèmica encara no s'havia convertit en l'epidèmia que ara és, i per altra banda el tractament era molt pobre, per la qual cosa no era considerada, com tampoc ho eren ni la insuficiència cardíaca ni la fibril·lació auricular, temes moderns i d'actualitat. En canvi, les valvulopaties, i sobretot les cardiopaties congènites, estaven de moda. Era difícil fer el diagnòstic exacte, i era molt important aconseguir-ho perquè ja aleshores es començava a operar moltes d'elles. D'aquí ve que fos per tots molt atractiu poder aprendre del mestre, poder estar al costat del Dr. Miquel Torner.

Recordo de forma il·lusionada els 5-6 anys, partits per un any d'estada a Anglaterra, que vaig estar amb ell, primer al Clínic i més tard al port, acompanyat per molts companys, després grans cardiòlegs.

Passats uns anys jo a vegades li deia al Dr. M. Torner "Mai tornarà a passar el que li ha succel·lit a vostè, que 4 deixebles seus siguin els caps de Cardiologia dels aleshores únics hospitals de referència de Catalunya: en Paco Navarro al Clínic, en Carles Gausí a Bellvitge, en Jordi Soler a Vall d'Hebron, i jo mateix a Sant Pau... i ell reia content pensant que veritablement havia deixat Escola.

Quan vaig decidir anar a Anglaterra, vaig pensar que potser hi trobaria moltes coses noves en el camp de la Cardiologia, i així hauria set si no hagués estat ja amb el Dr. Torner. Aleshores, el que estava encara més de moda era el "bedside diagnosis", diagnòstic al costat

del lit amb la història clínica, palpació, auscultació, radiologia i ECG com a protagonistes. Em sentia molt content quan em deien "què hi ha a l'auscultació?", i jo podia respondre "un clic d'ejecció, un buf sistòlic d'ejecció 3/6 i un buf diastòlic suau, llarg 2/6, que s'ausculta millor al tercer espai intercostal. Això correspon a una doble lesió aòrtica". Entre això i els coneixements d'ECG que havien portat de Mèxic els Drs. Casellas i Gausí, vaig poder demostrar que al nostre país no anàvem tan enrere com amb molts aspectes semblava.

El caràcter del Dr. Miquel Torner era, de primera impressió, una mica eixut i sec, però al passar els anys, es va suavitzar molt i es va fer molt més proper i amigable, de manera que puc dir amb gran goig que varem arribar a ser molt amics, tan d'ell com de la seva estimada Sunchi i de tots els fills, un dels quals, en Pelayo, va ser després resident, col·laborador i amic meu. Recordo amb il·lusió, l'alegria que el Dr. Torner va tenir quan en Pelayo va presentar la seva tesi doctoral dirigida per mi sobre "Factors de risc de mort sobtada en el síndrome de WPW".

La seva capacitat com a mestre i la seva trajectòria científica va ser aviat reconeguda per tothom, i per això de tot Espanya i també de l'Amèrica Llatina varen començar a venir a formar-se a l'Escola de Cardiologia, ja traslladada a l'Edifici de Sanitat del Port, molts metges joves. Recordo amb il·lusió l'estada d'alguns d'ells, com els Drs. Gárate i Iriarte de Bilbao, el Dr. M. Quero de Madrid, el Dr. Montero de Galícia, el Dr. Nerin de Zaragoza, el Dr. Aliso de Canarias. Al voltant del seu despatx entrava i sortia sempre gent disposada a fer-li preguntes, i naturalment nosaltres estàvem encantats de poder aprendre tant i tan de presa.

L'Escola de Cardiologia havia aconseguit doncs un gran prestigi i per això se li va oferir anar a l'Hospital de Sant Pau que necessitava ampliar la seva oferta en aquesta especialitat que estava obrint-se camí amb grans perspectives: cirurgia, hemodinàmica, marcapassos, etc. El Dr. M. Torner i el Dr. L. Balaguer varen fer-se responsables del canvi, encara que cap dels dos en van ser el director de servei, però no hi ha dubte que la incorporació d'ells dos i de tota l'Escola amb ells, i després l'arribada dels cirurgians cardíacs Josep M. Caralps i Alexandre Aris, varen posar, als anys 70, la cardiologia de Sant Pau al més alt nivell. Encara recordo amb emoció el primer trasplantament cardíac fet per el nostre company acadèmic, Dr. Josep M. Caralps, i l'alegria que va tenir el ja llavors mestre i amic Miquel Torner quan vaig aconseguir la primera càtedra de Cardiologia de l'Autònoma, i després vaig succeir al Dr. Modest Garcia Moll com a cap de Cardiologia de Hospital de Sant Pau.

No obstant això, va continuar el seu mestratge tenint com a màxim representació de la seva escola en aquesta etapa de la seva vida, a la Dra. M. Teresa Subirana, una congenitòloga excepcional tant des del punt de vista científic com humà que honora al cap que la va formar. Al mateix temps, el Dr. M. Torner es va convertir en el consultor en Cardiologia de confiança de tot Catalunya i part d'Espanya.

El seu prestigi era molt gran i això va fer que se'l nomenés President de la Societat Espanyola de Cardiologia 1970-1974, i més tard, fa uns 20 anys, Acadèmic Numerari d'aquesta Reial Acadèmia.

Els últims anys es va anar retirant de manera gradual de totes les seves activitats. Això es va accelerar quan va morir la seva estimada Sunchi, a la que ell estava tan unit. A vegades l'anava a veure i li agradava recordar vells temps... quan per exemple enviava a operar a la Clínica Mayo una cardiopatia congènita complexa amb un diagnòstic fet només amb el "bedside diagnosis" i a la Mayo confirmaven el diagnòstic i el felicitaven per la seva mestria. Després comentaven, tal com m'ha explicat el Dr. M. Galofré aleshores metge a la Mayo, la seva capacitat diagnòstica.

Quan ja al final de la seva vida tenint un important dèficit cognitiu que s'anava agreujant, l'anava a veure ingressat a l'Hospital Quiron, persones que no el coneixien pensaven que estava pràcticament desconnectat del món... Jo em vaig apropar a ell i a cau d'orella li vaig dir "Dr. Torner, (mai vaig arribar a tutejar-lo), ¿com es deia aquell cirurgià de la Mayo a qui vostè enviava a operar als seus malalts? I ell obrint els ulls inicià una petita rialla i va dir ràpidament, McGoon... Que n'és de complicat el cervell humà i quina quantitat de sorpreses pot donar en situacions terminals de la vida, com ha demostrat la resonància magnètica.

Dr. Torner, jo com molts dels seus deixebles estem orgullosos del que en ha ensenyat i del que ha fet per la Cardiologia catalana. La Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya que vostè tan estimava, us vol retre aquest homenatge. M'he considerat molt honorat que m'hagin encarregat a mí que digués aquestes paraules. Moltes gràcies a tots per estar aquí i una salutació molt afectuosa als seus familiars.

